

colloquium-journal

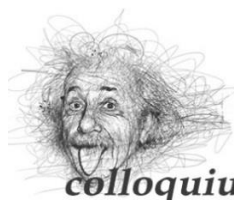
ISSN 2520-6990

Międzynarodowe czasopismo naukowe

Historical sciences
Philological sciences
Pedagogical sciences
Sociological sciences

№18(70) 2020

Część 3

colloquium-journal

ISSN 2520-6990

ISSN 2520-2480

Colloquium-journal №18 (70), 2020

Część 3

(Warszawa, Polska)

Redaktor naczelny - **Paweł Nowak**
Ewa Kowalczyk

Rada naukowa

- **Dorota Dobija** - profesor i rachunkowości i zarządzania na uniwersytecie Koźmińskiego
- **Jemielniak Dariusz** - profesor dyrektor centrum naukowo-badawczego w zakresie organizacji i miejsc pracy, kierownik katedry zarządzania Międzynarodowego w Ku.
- **Mateusz Jabłoński** - politechnika Krakowska im. Tadeusza Kościuszki.
- **Henryka Danuta Stryczewska** – profesor, dziekan wydziału elektrotechniki i informatyki Politechniki Lubelskiej.
- **Bulakh Iryna Valerievna** - profesor nadzwyczajny w katedrze projektowania środowiska architektonicznego, Kijowski narodowy Uniwersytet budownictwa i architektury.
- **Leontiev Rudolf Georgievich** - doktor nauk ekonomicznych, profesor wyższej komisji atestacyjnej, główny naukowiec federalnego centrum badawczego chabarowska, dalekowschodni oddział rosyjskiej akademii nauk
- **Serebrennikova Anna Valerievna** - doktor prawa, profesor wydziału prawa karnego i kryminologii uniwersytetu Moskiewskiego M.V. Lomonosova, Rosja
- **Skopa Vitaliy Aleksandrovich** - doktor nauk historycznych, kierownik katedry filozofii i kulturoznawstwa
- **Pogrebnaya Yana Vsevolodovna** - doktor filologii, profesor nadzwyczajny, stawropolski państwowy Instytut pedagogiczny
- **Fanil Timeryanowicz Kuzbekov** - kandydat nauk historycznych, doktor nauk filologicznych. profesor, wydział Dziennikarstwa, Bashgosuniversitet
- **Kanivets Alexander Vasilievich** - kandydat nauk technicznych, docent wydziału dyscypliny inżynierii ogólnej wydziału inżynierii i technologii państwowej akademii rolniczej w Połtawie
- **Yavorska-Vitkovska Monika** - doktor edukacji, szkoła Kuyavsky-Pomorski w Bydgoszczy, dziekan nauk o filozofii i biologii; doktor edukacji, profesor
- **Chernyak Lev Pavlovich** - doktor nauk technicznych, profesor, katedra technologii chemicznej materiałów kompozytowych narodowy uniwersytet techniczny Ukrainy „Politechnika w Kijowie”
- **Vorona-Slivinskaya Lyubov Grigoryevna** - doktor nauk ekonomicznych, profesor, St. Petersburg University of Management Technologia i ekonomia
- **Voskresenskaya Elena Vladimirovna** doktor prawa, kierownik Katedry Prawa Cywilnego i Ochrony Własności Intelektualnej w dziedzinie techniki, Politechnika im. Piotra Wielkiego w Sankt Petersburgu
- **Tengiz Magradze** - doktor filozofii w dziedzinie energetyki i elektrotechniki, Georgian Technical University, Tbilisi, Gruzja
- **Usta-Azizova Dilnoza Ahrarovna** - kandydat nauk pedagogicznych, profesor nadzwyczajny, Tashkent Pediatric Medical Institute, Uzbekistan

Google scholar issuu calameo in SlideShare

INDEX
INTERNATIONAL

COPERNICUS

НАУЧНАЯ ЭЛЕКТРОННАЯ
БИБЛИОТЕКА
LIBRARY.RU

«Colloquium-journal»

Wydrukowano w «Chocimska 24, 00-001 Warszawa, Poland»

E-mail: info@colloquium-journal.org

<http://www.colloquium-journal.org/>

CONTENTS

HISTORICAL SCIENCES

Хрящевська Л.М.

ДОСЛІДЖЕННЯ ТРАДИЦІЙНОЇ КУЛЬТУРИ ТА НАРОДНОЇ ТВОРЧОСТІ
УКРАЇНЦІВ ЕТНОЛОГАМИ КИЇВСЬКОЇ ШКОЛИ.....4

Hryashchevskaya L. M.

RESEARCH OF TRADITIONAL CULTURE AND FOLK ART
OF UKRAINIANS BY ETHNOLOGISTS OF KYIV SCHOOL4

Цеденов Э.Н.

О ПЕРИОДАХ ФОРМИРОВАНИЯ ИМПЕРИИ ЦЗИНЬ9

Tsedenov E.N.

ON THE PERIODS OF FORMATION OF THE JIN EMPIRE.....9

SOCIOLOGICAL SCIENCES

Шатило М.М.

СПЕЦИФИКА ТРАНСМЕДИЙНОГО СТОРИТЕЛЛИНГА НА ЦИФРОВЫХ МЕДИАПЛОЩАДКАХ.....12

Shatilo M.M.

SPECIFICS OF TRANSMEDIA STORYTELLING ON DIGITAL MEDIAPLATFORMS12

PHILOLOGICAL SCIENCES

Buzrukova R.R.

COMPARATIVE CHARACTERISTICS OF MODERN TECHNIQUES OF TEACHING ENGLISH15

Koblanova G.B., Koblanova J.K.

ISSUES OF TRANSLATION OF PROVERBS AND SAYINGS FROM ENGLISH INTO RUSSIAN19

Ahmadova T.

FUNCTIONAL STYLES OF THE ENGLISH LANGUAGE.....21

Гумбатова Р.Р.

ВЛИЯНИЕ КОРАНА НА ЯЗЫКОВОЙ КОД КЫРГЫЗОВ.....23

Gumbatova R.R.

THE INFLUENCE OF THE KORAN ON THE LANGUAGE CODE OF THE KYRGYZ23

Гумбатова Р.Р.

АНИМАЛИСТИЧЕСКИЙ МИР ЭПОСА МАНАС27

Gumbatova R.R.

ANIMALISTIC WORLD OF EPOS MANAS27

Кобланова Ж.К.

УПОТРЕБЛЕНИЕ АДЪЕКТИВНЫХ ФРАЗЕОЛОГИЗМОВ В ЭПОСЕ «ҚОБЛАН»29

Koblanova Z.K.

CONSUMPTION OF ADJECTIVE PHRASEOLOGISMS IN EPOS "OBLAN"29

Ступина А.Г.

ПРИМЕНЕНИЕ ПРИЕМОВ КОМПОНЕНТНОГО АНАЛИЗА
ПРИ ИЗУЧЕНИИ АНГЛИЙСКИХ И ФРАНЦУЗСКИХ КАЧЕСТВЕННО-ОЦЕНОЧНЫХ ПРИЛАГАТЕЛЬНЫХ31

Stupina A.G.

APPLICATION OF METHODS OF COMPONENT ANALYSIS
IN THE STUDY OF ENGLISH AND FRENCH QUALITATIVE AND EVALUATIVE ADJACENTS31

PEDAGOGICAL SCIENCES

Горбик А.В.

ЗНАЧИМОСТЬ УПРАЖНЕНИЙ ДЛЯ РАЗВИТИЯ ГИБКОСТИ В ХУДОЖЕСТВЕННОЙ ГИМНАСТИКЕ34

Gorbik A.V.

SIGNIFICANCE OF EXERCISES FOR DEVELOPING FLEXIBILITY IN RHYTHMIC GYMNASTICS34

Антонів А.А., Коцюбійчук З.Я.

ПРИНЦИПИ ДОКАЗОВОЇ МЕДИЦИНИ В НАВЧАЛЬНИЙ ПРОЦЕС
ПРИ ВИВЧЕННІ ОСНОВ ВНУТРІШНЬОЇ МЕДИЦИНИ36

Antoniv AA, Kotsyubiychuk Z.Ya.

PRINCIPLES OF EVIDENCE-BASED MEDICINE IN THE EDUCATIONAL PROCESS
IN THE STUDY OF THE FUNDAMENTALS OF INTERNAL MEDICINE.....36

Якушева В.В., Власова А.Г.

ОСОБЕННОСТИ ИМПРЕССИВНОЙ РЕЧИ У ДЕТЕЙ СТАРШЕГО ДОШКОЛЬНОГО ВОЗРАСТА
С ОБЩИМ НЕДОРАЗВИТИЕМ РЕЧИ (III УРОВЕНЬ РЕЧЕВОГО РАЗВИТИЯ)39

Jakusheva V.V. Vlasova A.G.

FEATURES OF IMPRESSIVE SPEECH IN CHILDREN OF PRESCHOOL AGE WITH GENERAL
SPEECH UNDERGROUND (THE THIRD LEVEL OF SPEECH DEVELOPMENT).....39

Михайлова О.А.

ВОЗМОЖНОСТИ ПРИМЕНЕНИЯ СОВРЕМЕННЫХ ГАДЖЕТОВ
В ПРОЦЕССЕ ОБУЧЕНИЯ ПРЕДМЕТУ ТЕХНОЛОГИИ41

Mikhailova O.A.

THE POSSIBILITIES OF USING MODERN GADGETS IN THE PROCESS OF TEACHING
A SUBJECT OF TECHNOLOGY41

Новиченко С. Д.

СПОСОБИ СТИМУЛЮВАННЯ МОТИВАЦІЇ СТУДЕНТІВ МЕДИЧНИХ УНІВЕРСИТЕТІВ ДО НАВЧАННЯ43

Novychenko S.D.

WAYS TO STIMULATE THE MOTIVATION OF MEDICAL UNIVERSITY STUDENTS TO STUDY43

Samarskaya S.V.

HOW TO MODEL THE PROCESS OF TEACHING BUSINESS FOREIGN LANGUAGE AT THE MASTER'S COURSE.....46

Гасанов Р.

О МЕТОДИЧЕСКИХ, ПЕДАГОГИЧЕСКИХ И ПСИХОЛОГИЧЕСКИХ АСПЕКТАХ ЗАНЯТИЙ,
ПРОВОДИМЫХ СО СТУДЕНТАМИ СО СЛАБЫМ И УДОВЛЕТВОРИТЕЛЬНЫМ УРОВНЕМ
ПРИ ПРЕПОДАВАНИИ АБСТРАКТНОЙ АЛГЕБРЫ48

Hasanov R.

ON THE METHODOLOGICAL, PEDAGOGICAL AND PSYCHOLOGICAL ASPECTS OF CLASSES CONDUCTED
WITH STUDENTS WITH A WEAK AND SATISFACTORY LEVEL IN THE TEACHING OF ABSTRACT ALGEBRA48

HISTORICAL SCIENCES

УДК 94(477)

Хрящевська Л. М.*кандидат історичних наук, доцент кафедри історії
Миколаївський національний університет імені В. О. Сухомлинського,*ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-2611-0817>DOI: [10.24411/2520-6990-2020-12020](https://doi.org/10.24411/2520-6990-2020-12020)**ДОСЛІДЖЕННЯ ТРАДИЦІЙНОЇ КУЛЬТУРИ ТА НАРОДНОЇ ТВОРЧОСТІ УКРАЇНЦІВ
ЕТНОЛОГАМИ КИЇВСЬКОЇ ШКОЛИ****Hryashchevskaya L. M.***candidate of historical sciences, associate professor of department to history,
Mykolaiv national university to the name of V. O. Sukhomlynskoho,*ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-2611-0817>**RESEARCH OF TRADITIONAL CULTURE AND FOLK ART OF UKRAINIANS BY
ETHNOLOGISTS OF KYIV SCHOOL****Анотація.**

Проаналізовано дослідження традиційної культури та народної творчості українців етнологами Київської школи. Досліджено народну словесність, як джерела для вивчення народної психології та характеристики національності. З'ясовано підходи школи міграціонізму та їх вплив на науковий світогляд західноукраїнських учених. Розглянуто різні види економічної діяльності первісних суспільств, шлюбних звичаїв та поховальної обрядовості, інтеграції української науки до світового наукового простору

Summary

He research of traditional culture and folk art of Ukrainians by ethnologists of the Kyiv school is analyzed. Folk literature has been studied as a source for studying folk psychology and characteristics of nationality. The approaches of the school of migrationism and their influence on the scientific worldview of Western Ukrainian scientists are clarified. Various types of economic activity of primitive societies, marriage customs and funeral rites are considered, integration of Ukrainian science into the world scientific space

Ключові слова: *традиційна культура, народна творчість, Київська школа, словесність, міграціонізм, світогляд, діяльність, звичаї, інтеграція*

Keywords: *traditional culture, folk art, Kyiv school, literature, migrationism, worldview, activity, customs, integration*

Важливим центром досліджень народної традиційної культури українських губерній Російської імперії у другій половині XIX ст. був Київ. На початку 1860-х рр. тут діяла Київська громада, яка об'єднувала навколо себе представників патріотично налаштованої інтелігенції. Ще у студентські роки В. Антонович, П. Житецький, М. Драгоманов, П. Чубинський та інші громадівці викладали у недільних школах для простого народу, збирали й записували пам'ятки усної народної творчості. Цей факт суттєво вплинув як на ідейне підґрунтя, так і на методи, які використовували етнологи київської школи. Здебільшого їх мало цікавила проблема пошуків давнього міфологічного коріння українського фольклору. Усі свої зусилля київські громадівці сконцентрували на зібранні фольклорно-етнографічного матеріалу, його опрацюванні та публікації. Теоретична етнологія цікавила їх значно меншою мірою, хоча й у цій сфері київська школа етнології мала свої вагомні здобутки.

Так, методологічні підходи міфологічної школи на українському матеріалі застосовував І. Нечуй-Левицький. Видатний український письменник та перекладач відзначився також як автор

низки наукових праць. Особливо значним вважається його внесок у розвиток українського мовознавства [1, с. 42].

Основною роботою І. Нечуй-Левицького у галузі етнології є нарис української міфології, вперше опублікований у 1868 р. Ця оригінальна праця містить міркування дослідника стосовно походження української міфології. І. Нечуй-Левицький в основі українських дохристиянських вірувань цілком обґрунтовано вбачає індоєвропейську основу, спільну для багатьох народів Європи. Коріння міфологічних уявлень дослідник аналізує в дусі метеорологічної гіпотези міфологічної школи. Зокрема, він зазначає, що на формування міфології вплинуло осмислення людиною природних явищ: небо, засіяне зірками, сонце, місяць, зоря, хмари, дощ, вітер, роса, грім, блискавка, зміна літа й зими, тепла й холоду, дня й ночі світла й темряви [1, с. 78].

Український дослідник вбачає у первісній міфології суто утилітарний зміст: «Ціль давньої української віри, як і в інших народів, була практична, а в основі давнього українського поганства був людський егоїзм. Давній український народ славив світлі небесні сили, годив темним силам, щоб пригорнути до себе ласку неба, щоб присилувати всі сили

служити його практичним цілям. Люди молились небу, щоб загарбати собі небо, дощ, тепло, росу, погоду, щоб прогнати од себе холод, хмари, негоду. Давнім Українцям, як бачимо з обрядових пісень, хотілось прихилити до себе ласку небесних сил, щоб мати густо кіп на полі, багато роїв у пасіці, багато ягнят, телят, лоша́т, щоб мороз не поморозив жита, пшениці і всякої пашниці, щоб у садку родило дерево, а в дворі плодилася птиця. Ціль давнього українського поганства була така практична, як і в Індусів, і в Греків, і в інших народів, котрі в молитвах до своїх богів просили собі всякого добра». Крім того, для Нечуя-Левицького міфологія є продуктом фантазії «молодої слабосильної душі» вбачає первісний світогляд, на зміну якому приходять філософія та наука.

Загалом, праця І. Нечуя-Левицького була написана у руслі теоретико-методологічних підходів середини XIX ст. За своїм характером книгу І. Нечуя-Левицького можна охарактеризувати як працю талановитого аматора та публіциста. З суто наукової точки вже на момент своєї першої публікації вона вже була дещо застарілою.

Вихід української етнографії на академічний рівень пов'язують із діяльністю Етнографо-статистичної експедиції в Західноруський край (1869-1870), організованої Російським географічним товариством. Результатом цієї діяльності стала публікація семи томів «Трудов этнографо-статистической комиссии в Западнорусский край» (1872-1878)» [2, с. 132].

Значно активізувало етнологічні студії відкриття 13 лютого 1873 року Південно-Західного відділу Російського географічного товариства, який офіційно об'єднав наукові зусилля українських учених В. Антоновича, В. Беренштама, Ф. Вовка, М. Драгоманова, О. Кістяківського, О. Колосовського, О. Русова, М. Зібера, М. Лисенка та інших.

На той час географічні товариства були поширеною та прогресивною формою організації дослідницької роботи з географії, історії, археології, антропології, етнології, демографії та інших соціальних та, частково, природничих наук.

Південно-Західний відділ товариства, до якого увійшли переважно діячі українського національного руху, фактично з самого відкриття працював в атмосфері звинувачень у політичній неблагонадійності. На превеликий жаль, у 1876 р. відділ було ліквідовано сумнозвісним Емським указом Олександра II в рамках боротьби з українофільством [2, с. 203]. Після закриття Південно-Західного відділу осередками етнологічних досліджень у Києві залишилися Товариство Нестора-літописця та університетський історико-етнографічний гурток [3, с. 76].

Незважаючи на короткотривалий період діяльності Південно-Західний відділ відіграв величезну роль у формуванні вітчизняної науки, набувши «значення справжньої Української академії наук» [4, с. 100]. В. Колесник називає Південно-Західний відділ предтечею академічної науки [5, с. 4]. Особливо суттєвими були здобутки установи у галузі етнології, насамперед у систематичному з науково-

методичної точки зору зібранні фольклорно-етнографічного матеріалу.

Зусиллями членів Південно-Західного відділу РГТ Україна була представлена на Паризькому географічному конгресі й географічній виставці. Комісія під головуванням М. Драгоманова, до якої входили Ф. Вовк, П. Чубинський, А. Класовський, О. Рогович та ін., підготувала для презентації європейському науковому загалові бібліографічний огляд найважливіших праць з історії, географії та етнографії України. Для експозиції були підготовлені десятки цінних експонатів, у тому числі етнографічні альбоми, фотографії та малюнки, моделі архітектурних споруд, господарських знарядь та інструментів, зразки предметів побуту, музичних інструментів, народних іграшок, одягу, декоративно-прикладного мистецтва різних регіонів України [6, с. 306].

Школа етнологічних досліджень, яка сформувалася у Києві навколо Університету Св. Володимира та Південно-Західного відділу Російського географічного товариства, характеризувалася деякими істотними особливостями. Насамперед, київські етнологи були значно більшою мірою залучені до українського національного руху, який у даний період зазвичай характеризують як «романтичне народництво».

Намагаючись глибше пізнати народне середовище, дослідники робили акцент на зібранні та опублікуванні етнографічних матеріалів. Причини цього ухили в емпіричний метод найбільш повно охарактеризовані П. Чубинським. У передмові до першого тому праць Південно-Західного відділу РГТ, дослідник зазначає: «При етнографічному дослідженні можна діяти у два способи: або власні суб'єктивні враження викласти як результат спостережень, або збирати матеріали, які стосуються різних сторін народного життя, даючи, таким чином, можливість кожному бачити народ незалежно від вражень спостерігача». Для себе П. Чубинський обирав другий шлях, мотивуючи це, відсутністю на той момент повного й всебічного дослідження українців, недостатньою вивченістю окремих українських етнографічних регіонів, а також загрозою швидкого зникнення багатьох пам'яток народної творчості [7, с. 12-13].

Постать Павла Чубинського займає одне з центральних місць в українській етнології XIX ст. Однак він уславився насамперед як організатор науки та невтомний збирач фольклорно-етнографічного матеріалу. Теоретичні здобутки П. Чубинського, натомість, виглядають доволі скромно. Його основний аналітичний доробок міститься у «Нарисі народних юридичних звичаїв та понять у Малоросії» (1869), в основу якого була покладена кандидатська дисертація ученого. У ній дослідник визначив принципові відмінності української народно-юридичної традиції від російської, з'ясував, що відправною точкою правових звичаїв є соціально-економічні відносини, здійснив першу класифікацію правових звичаїв українців, передусім майнових. Незважаючи на те, що праці Павла Чубинського

становлять великий науковий інтерес і значною мірою не втратили актуальності досі, в контексті нашої теми дослідження, вони не мають великого значення, адже методологія ученого не виходила за межі класичного для другої половини XIX ст. позитивістського світогляду. Це ж стосується, наприклад, й праць етнографа та філолога Бориса Грінченка, відомого своїми блискучими публікаціями фольклорно-етнографічних матеріалів [8, с. 101].

Загалом, спроби теоретичного осмислення зібраного матеріалу простежуються у дослідженнях київських етнологів значно меншою мірою, ніж у харківських. Учені, яких об'єднав Південно-Західний відділ Російського географічного товариства тяжіли до чистого історизму у висвітленні етнографічних явищ й вбачали у фольклорних пам'ятках насамперед прояв тієї епохи, за якої вони були створені. Такий підхід відображено, наприклад, у дослідженні українських народних дум відомого мовознавця Павла Житецького (1836-1911) [9, с. 97]. Дослідник розглядав народні малоруські думи як оригінальний здобуток народно-культурної творчості. Думи, згідно з його поглядами, були народними за світоглядом та мовою й, водночас, книжними за особливим складом думки й способом її розвитку та вираження. Авторами дум були мандрівні кобзарі, бандуристи, а також старі козаки. Дослідники відмічають високу наукову цінність даної роботи, частина наукових положень якої досі зберігає актуальність [10, с. 41].

Визначний поступ української етнологічної науки пов'язаний з іменами Михайла Драгоманова та Володимира Антоновича. На ниві етнології учені уславилися виданням збірки українських історичних пісень з коментарями та аналітичним опрацюванням зібраного матеріалу. Дана робота високо оцінена науковцями. На думку В. А. Короткого, вона становила «новий погляд на народну творчість як на джерело писемної літератури й історії, філософії і психології, соціології і етнопедagogіки», який зумовив «перехід від романтичного захоплення цією творчістю до поглибленого наукового її студіювання, переосмислення всього нагромадженого досі матеріалу». Згодом В. Антоновича опублікував низку етнологічних праць, які здебільшого мали фактографічний, описовий характер. М. Драгоманов також відзначився як автор численних етнологічно-фольклористичних досліджень, опублікованих після його смерті як окреме багатотомне видання.

Етнологічна спадщина М. Драгоманова охоплює як аналітичні праці, так і публікації фольклорно-етнографічних матеріалів, ретельно підібраних та записаних на високому науковому рівні. Величезною заслугою М. Драгоманова у справі інтеграції української науки до світового наукового простору була його популяризаторська діяльність, яка проявилася, зокрема, у численних публікаціях в авторитетних європейських виданнях статей, рецензій та матеріалів, що знайомили зарубіжного читача з українським джерельним матеріалом та розвитком етнологічної науки в тій частині України, яка знаходилася у складі Російської імперії. Українським

етнологам та фольклористам М. Драгоманов дорікав тим, що вони «не слідять за ідеями й методами, які панують тепер у науці фольклору». Сам М. Драгоманов намагався знайомити українських колег зі здобутками західної науки. Зокрема, на прохання І. Франка, дослідник підготував для членів Етнографічно-статистичного гуртка реферат, присвячений стану розвитку італійської та французької етнології. У ньому М. Драгоманов першим в українській історіографії використав англійський науковий термін «фольклор», який набував на той час широкої популярності у Західній Європі.

Головним об'єктом критики Михайла Драгоманова була міфологічна школа. На думку дослідника, її виникнення в Німеччині було зумовлене реакцією на раціоналізм XVIII ст., а також «національною реакцією проти французької переваги, що претендувала на французький космополітизм». Саме тому творам народної словесності почали надавати релігійно-міфологічного значення, вбачаючи у них прояви «духу нації». Коли дослідники переконалися у подібності фольклорних мотивів народів Європи, Індії та Передньої Азії, на народні оповідання почали дивитися «як на останки колишньої старовини, коли то ще індоєвропейські племена вели спільне життя» [11, с. 101].

На протипагу міфологічному підходу, М. Драгоманов запропонував використовувати розробки міграціоністської школи Теодора Бенфея, згідно положень якої в основі поширених у європейському фольклорі сюжетів лежить не спільна індоєвропейська спадщина, а «мандрівні мотиви», що різними шляхами проникли до Європи з Індії в епоху середньовіччя. Прихильність М. Драгоманова до ідей міграціоністів пояснюється насамперед крайнощами підходу прихильників міфологічної школи та еволюційного підходу, які пояснювали будь-які подібності та збіги у фольклорних сюжетах спільною спадщиною індоєвропейських народів. Цілком слушно М. Драгоманов помічав, що численні сюжети є спільними не тільки для арійців, але й для неіндоєвропейських народів. Наявність схожих мотивів у фольклорі М. Драгоманов пояснював по-перше, схожістю людської природи, особливо через однаковий рівень розвитку, по-друге, безпосереднім перейманням «одного народу від другого, через перехід творів словесності як дорогою письменною, так і усною» [14, с. 115].

Критикував дослідник і намагання більшості його сучасників показати фольклорну прозу як виключний витвір народної думки. М. Драгоманов полемізує з таким поглядом і зазначає, що його можна було б визнати вірним лише «якби усе, що є в обороті серед так названого народу було продуктом його безпосереднього творива й відбитком його побуту. Тимчасом докладніший дослід показує, що в так називанім «народнім» у ново-європейських націй дуже багато «книжного» і дуже мало місцевонаціонального походження, особливо в країні прозаїчної словесності: казках, новелах, анекдотах. Либонь чи не більша частина творів такого рода, що обертаються у різних ново-європейських народів, навіть в усних редакціях, увійшла до в народній

осередок із книжок і при тому принесена відносно недавно дуже здалеку, з Азії, де майже все дослід відкриває первісну індійську батьківщину оповідань» [12, с. 119].

Незважаючи на те, що М. Драгоманов вважав народну словесність явищем не національним, а культурним й розглядав її як поєднання інтернаціональних мотивів, дослідник не відкидав її значення як джерела для вивчення народної психології та характеристики національності. «Найновіші досліді тої словесності відкрили лише, що так названа «народна душа» або «національний дух» не є щось стале, але рухає ся, стикає ся з іншими і змінює ся. А окрім того ті досліді накидають уздечку на дуже покvapні висновки про національні духи, бодай доти, доки на підставі докладного порівняння матеріалів, які збирають ся ступнево з різних країн, не будуть означені як схожі, так і різні річі творах духа народів на земній кулі». З цих слів, серед іншого, випливає, що незважаючи на прихильність М. Драгоманова до дифузійністської парадигми, частиною якої були розробки міграційністської школи, дослідник залишався послідовним позитивістом та прихильником теорії еволюції. Особливо рел'єфно цей підхід продемонстровано М. Драгомановим у його науково-публіцистичній роботі «Чудацькі думки про українську національну справу» (1892). Наприкінці роботи М. Драгоманов зазначає, що світогляд, який не визнає у світі нічого постійного, статичного, а бачить тільки зміни (еволюцію), рух (динаміку) є керуючим в сучасній науці й сам він бере даний світогляд за основу власної наукової позиції [13, с. 114].

М. Дмитренко відзначає певний синтетизм у теоретичних підходах М. Драгоманова, який полягав у тому, що вони увібрали у себе ідеї культурно-контактних запозичень, типологічних зіставлень та генетичної спільності й етнічної самобутності.

Слід зазначити, що позиції міграційністської школи на рубежі XIX-XX ст. знаходили підтримку й серед інших науковців. Підходи школи міграційнізму суттєво вплинули на науковий світогляд західноукраїнських учених, зокрема, І. Франка та В. Гнатюка, які підтримували тісні контакти з науковим середовищем Наддніпрянської України. Так, зокрема, прихильником ідей міграційної школи був Іван Франко, на думку якого, «наша народна медицина в дуже значній мірі залежить від тих гербаріїв, які у нас протягом XV, XVI і XVII ст. писали і друкували тодішні освічені фахівці і вчені ... наша міфічна географія, антропологія, фізіологія, народна астрономія, в дуже значній мірі беруть свій початок у середньовічних працях». При цьому, І. Франко застерігав від вульгарного розуміння міграційнізму як універсальної парадигми розуміння народної культури й сприймав його ідеї швидше як дороговказ у вирішенні окремих питань дослідження традиційної культури. Світоглядною основою для ученого залишався еволюціонізм.

Серед українських етнологів другої половини XIX ст. дещо відокремлено знаходиться постать Миколи Зібера, адже дослідник відзначився насам-

перед як економіст. Тим не менш, М. Зіберові належить блискуча праця з економіки та соціальних звичаїв первісного суспільства, написана на етнографічному матеріалі. М. Зібер відомий насамперед як активний популяризатор серед наукового загалу Російської імперії ідей Д. Рікардо та К. Маркса. При цьому він симпатизував українському руху, що зумовило його звільнення з Університету Св. Володимира на знак протесту проти утисків українства. Кілька років М. Зібер жив і працював у Швейцарії, де була написана основна його праця з етнологічної проблематики - «Нарис первісної економічної культури» [14, с. 6]. Вона стала одним із перших в українській науці досліджень зарубіжної етнології, адже написане воно на матеріалі примітивних суспільств Євразії, Америки та Австралії.

Науковий метод М. Зібера ґрунтувався на використанні теоретичних розробок Л. Моргана, а також К. Маркса та Ф. Енгельса, з якими він був особисто знайомий. Як зазначає С. Токарев, дослідник по суті вперше поставив питання про характер виробничих відносин, форм власності у первісному суспільстві. В результаті він дійшов висновку, що общинні форми господарювання становлять універсальні форми економічної діяльності на ранніх етапах розвитку суспільства. Насправді, дане положення сформульоване вже у вступі до роботи М. Зібера як вихідний постулат, який у своїй роботі дослідник узявся обґрунтувати. Дослідник розглядає різні види економічної діяльності первісних суспільств - полювання, рибальство, скотарство, землеробство, випалювання лісів, іригацію, будівництва жител. Усі ці види діяльності на ранніх етапах розвитку людства, на думку дослідника, потребували колективних зусиль громади. Велику увагу М. Зібер приділяв також шлюбно-сімейним відносинам, суспільним звичаям та соціально-політичним інститутам у примітивних суспільствах. У слабкості інституту шлюбу, колективному використанні засобів виробництва він бачить загальний колективістський характер усіх сфер життя первісного суспільства.

До питання динаміки суспільних змін у первісних суспільствах М. Зібер підходив з позицій класичного еволюціонізму та марксизму. На його думку, певній стадії розвитку суспільного виробництва відповідали певні соціальні структури та інститути. Наприклад, у міру прикріплення селянина до землі, територіальна громада набуває більшого значення, ніж родова. «Землі різномісних сусідських груп через переділи зливаються в одне ціле, територіальна політична влада замінює собою родову, чоловік, прив'язаний до землі, перестає входити в рід дружини, а бере її до свого роду, шлюб стає більш постійним, походження дитини від батька стає відомим й чоловіча філіація заступає місце жіночої, як у наслідуванні майна, так і в наслідуванні посад й занять». З цих саме позицій М. Зібер аналізував причини виникнення державної організації. На ранніх етапах розвитку людський колектив діє ніби одна людина, суспільне виробництво контролюється суспільною владою, інтереси

якої, у свою чергу, збігаються з інтересами громади. Однак по мірі приватизації суспільного виробництва, влада віддаляється від громади.

Загалом, М. Зіберу у його дослідженні розвитку первісного суспільства не вдалося вийти за межі еволюціоністської парадигми. Не набули широкої популярності його погляди серед українських етнологів. З іншого боку, заслугою М. Зібера було те, що він поставив актуальні проблеми світової етнології, привернув до них увагу українських дослідників. Його вплив на загальний розвиток етнологічної науки в Російській імперії є незаперечним.

На праці М. Зібера посилався Федір Вовк, ставлячи його ім'я в один ряд з європейськими класиками еволюціонізму. Сам Ф. Вовк, ім'я якого посідає визначне місце в українській етнології, використовував класичний еволюціоністський підхід у своїх дослідженнях традиційної культури українців. Так, зокрема, у виданій в авторитетному французькому журналі *Антропология* (т. 2-3 за 1891 р.) розвідці, присвяченій весільним обрядам українців, Ф. Вовк спирається на праці класиків еволюціонізму (Е. Тайлора, Л. Моргана, Бахофена, Макленана, Лебока), представників біологічного (Летурно) та марксистського (М. Зібер, М. Ковалевський) напрямків. Ф. Вовк зазначає, що така форма соціальних відносин як сім'я з'явилася відносно пізно, в результаті розвитку дуже старих примітивних форм відповідно до нових економічних, політичних та релігійних умов, які впливали людство в різних частинах землі та в різні епохи свого розвитку. Дослідник підкреслює, що шлюбні звичаї у народів світу мають «елемент історичний і навіть передісторичний, який репродукує в більш-менш драматичних формах примітивний спосіб складання шлюбного договору».

Отже, майже у всіх народів знаходимо в шлюбному ритуалі сліди ендогамії, матріархату, екзогамії, а також наподоблення умикання та купівлі молодой. Українські весільні звичаї, на думку Ф. Вовка, становлять «свого роду рефлектор, що в ньому відбилися ці стадії, через які переходила людська родина, всі етапи еволюції цієї форми людського об'єднання, які тільки відомі дослідникам соціології».

Еволюціоністській парадигмі Ф. Вовк слідував і в інших своїх публікаціях з вивчення традиційної культури. Зокрема, у статті присвяченій використанню саней у поховальній обрядовості дослідник звертається до міркувань Е. Тайлора щодо виникнення возу та гужового транспорту, прослідковує його еволюцію й активно застосовує порівняльний метод, наводячи рідкісний етнографічний матеріал з Північної Америки, Африки та Філіппін. Значну частину цього матеріалу Ф. Вовк бачив на власні очі у музейних зібраннях Франції. Дослідник широко використовував у своїх працях здобутки не тільки української та російської, але й французької, німецької, англійської історіографії.

О. Франко зазначає, що Ф. Вовк, будучи еволюціоністом, деякою мірою дотримувався концепції дифузійнізму, яка заперечувала еволюційний розвиток культури, визначаючи лише її переміщення

у часі й просторі. У тезі Ф. Вовка, згідно з якою зміни господарського побуту в Україні йдуть з півдня на північ дослідниця вбачає вплив теорії «культурних кіл» класика дифузійнізму Ф. Ратцеля [15, с. 183]. На наш погляд, якщо й можна говорити про деякий вплив дифузійністських ідей на наукову спадщину Ф. Вовка, то все ж таки цей вплив був доволі обмеженим.

Отже, процес формування етнологічних наукових шкіл в Україні був нерозривно пов'язаний із розвитком етнології у Західній Європі. Водночас, умови у яких працювали українські етологи були значно складнішими ніж ті, з якими стикалися їхні зарубіжні колеги. Річ у тім, що за умов відсутності власної держави, яка могла б підтримувати й актуалізовувати етнологічні дослідження, українська наука була позбавлена багатьох можливостей для розвитку. Тим не менше, науковці Києва слідували за розвитком етнологічної теорії у Західній Європі, сприймали нові ідеї, перевіряли їх життєздатність на власному фольклорно-етнографічному матеріалі, запозичували, критикували, а доволі часто й удосконалювали новітні теоретичні концепції та підходи власними висновками й спостереженнями.

Список використаних джерел

1. Пашковська Г.В. Формування норм української мови. Концепція Івана Нечуя-Левицького / За ред. Ю.Л. Мосенкіса. К.: Умань, Б. в., 2010. 212 с.
2. Гримич М. Етнографія // Спеціальні історичні дисципліни: довідник: Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. К.: Либідь, 2008. С. 248.
3. Круглова Л. Вивчення історико-етнографічних проблем в Київському університеті Св. Володимира в кінці XIX - на початку XX століття // Етнічна історія народів Європи. 2003. Випуск 14. С. 76-80.
4. Савченко Ф. Заборона українства 1876 р. До історії громадських рухів на Україні 1860-1870-х рр. Харків, К.: Державне видавництво України, 1930. С. 100.
5. Колесник В. Розвиток етнологічної науки в Київському національному університеті імені Тараса Шевченка // Етнічна історія народів Європи. Вип. 30. К.: УНІСЕРВ, 2009. С. 38.
6. Зиль А. Народнознавець Павло Чубинський і його доба. К.: Казка, 2009. С. 306-307.
7. Чубинский П.П. Труды этнографическо-статистической экспедиции в Западно-Русский край, снаряженной ИРГО. Юго-Западный отдел. Материалы и исследования, собранные д. чл. П.П. Чубинским. Т. I. СПб.: Типография В. Безобразова, 1872. С. XII-XIII.
8. Гринченко Б. Д. Из уст народа. Малорусские рассказы, сказки и пр. Чернигов: Земская Типография, 1901. 488 с.
9. Житецький П. Про українські народні думи. К.: Печатня Видавничого Тов-ва «Друкар», 1919. 116 с.
10. Казакевич О. М. Павло Житецький. Життя та діяльність. К.: Фітосоціоцентр, 2008. С. 41-42.
11. Драгоманов М. Народні оповідання Росії // Розвідки Михайла Драгоманова про українську

народну словесність та письменство. Т. III / Укл. М. Павлик. Львів: Наукове товариство імені Шевченка, 1906. С. 101.

12. Глушко М. Початки вживання терміна “фольклор” в українській науці та його значення // Вісник Львівського університету. Серія філол. 2010. Вип. 43. С. 119-120.

13. Драгоманов М. Чудацькі думки про українську національну справу. Б.м.: Друкарня Партії

українських соціалістів-революціонерів, 1915. С. 114-115.

14. Зибер Н. И. Очерки первобытной истории экономической культуры. М.: Типография В. Ф. Рихтер, 1883. - 505 с., IV с.

15. Франко О. О. Федір Вовк - вчений і громадський діяч / Львівський національний ун-т ім. І. Франка. К. : Видавництво Європейського університету, 2000. С. 183.

Colloquium-journal №18(70), 2020

Część 3

(Warszawa, Polska)

ISSN 2520-6990

ISSN 2520-2480

Czasopismo jest zarejestrowany i wydany w Polsce. Czasopismo publikuje artykuły ze wszystkich dziedzin naukowych. Magazyn jest wydawany w języku angielskim, polskim i rosyjskim.

Częstotliwość: co tydzień

Wszystkie artykuły są recenzowane.

Bezpłatny dostęp do elektronicznej wersji magazynu.

Przesyłając artykuł do redakcji, autor potwierdza jego wyjątkowość i jest w pełni odpowiedzialny za wszelkie konsekwencje naruszenia praw autorskich.

Opinia redakcyjna może nie pokrywać się z opinią autorów materiałów.

Przed ponownym wydrukowaniem wymagany jest link do czasopisma.

Materiały są publikowane w oryginalnym wydaniu.

Czasopismo jest publikowane i indeksowane na portalu eLIBRARY.RU,

Umowa z RSCI nr 118-03 / 2017 z dnia 14.03.2017.

Redaktor naczelny - **Paweł Nowak, Ewa Kowalczyk**

«Colloquium-journal»

Wydrukowano w «Chocimska 24, 00-001 Warszawa, Poland»

Format 60 × 90/8. Nakład 500 egzemplarzy.

E-mail: info@colloquium-journal.org

<http://www.colloquium-journal.org/>